

11. Shymko O.V. Restrukturyzatsiia yak neobkhdna umova funktsionuvannia pidpriemstva u rynkovomu seredovyshchi [Elektronnyi resurs] / O.V. Shymko. – Rezhym dostupu: <http://maradver.com/book/295-naukovi-zapiski-ekonomika-zbirnik-naukovix-prac/35-finansuvannya-remontu-osnovnix-zasobiv-byudzhetnix-organizacij-sistemi-derzhvodgospu.html>. (in Ukrainian)

12. Markina I.A. Korporatyvna restrukturyzatsiia pidpriemstv: monohrafiia / I.A. Markina, A.O. Hliebova. – Kirovohrad: Imeks, 2010. – 198 s. (in Ukrainian)

Рецензія/Peer review : 9.8.2013 р. Надрукована/Printed : 29.8.2013 р.

УДК 658.152

Л.В. ОВОД

Хмельницький національний університет

ВПЛИВ АМОРТИЗАЦІЇ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ВИДИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

В статті розглядаються сфери позиції прямого та опосередкованого впливу амортизації на операційну, інвестиційну, фінансову та діяльність підприємства в цілому.

Ключові слова: амортизація, амортизаційна політика, амортизаційні відрахування, амортизаційний капітал, види діяльності підприємства.

L. OVOD

Khmelnytsky National University

EFFECT OF THE DEPRECIATION AT THE DIFFERENT ACTIVITIES OF THE COMPANY

Abstract - For the strategic direction of amortization policy and selection the type of the depreciation strategy it is necessary to formulate and detail the major determinants of the effect of depreciation at the ordinary activities of the company: operating, investing and financing.

In the context of the direct influence in the operating activities depreciation is included in cost of implemented products and then included in the calculation of the financial result (profit or loss). From the profits depends the tax which the company pays to the budget and the entire financial result from operating activities of the enterprise.

Also amortization plays a significant role in the financial activity of the enterprise. Depreciation or accumulation funds in the form of a sinking Fund (reserve, capital) are the source of financing of capital investments, and the component part of financial planning. Capital depreciation affects the financial flows in the form of inflows or outflows of funds, level of release of funds, use of funds and withdrawal of capital to Finance current activity and payment of dividends.

Depreciation is also an important component of investment activity of companies, because the accumulated depreciation is the source of a of the capital investments and their capitalization.

Keywords: amortization, depreciation policy, depreciation, amortization capital activities of the company.

Актуальність проблеми. Побудова механізму ефективної амортизаційної політики підприємства неможлива без розуміння ролі і місця амортизації в діяльності суб'єкту господарювання, а також характеру функцій, що нею виконуються.

За умов конкуренції та швидкого розвитку науково-технічного прогресу, використання передових технологій передбачає необхідність методичного забезпечення управлінських дій, пов'язаних з рухом активів, що амортизуються; сумою амортизаційних відрахувань як складовою постійних витрат підприємства та регулятиву суми прибутку до оподаткування; фінансуванням капітальних інвестицій тощо.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Амортизація з позиції різнобічності впливу на види діяльності підприємства розглядалася в наукових дослідженнях Ф.О. Журавки [1], Т.В. Загорської [2], О.А. Скорби [3], І.Й. Яремко [4]. Амортизаційні відрахування як інструмент вивільнення капіталу підприємства були досліджені С.Ю. Куниціною [5].

Невирішена частина загальної проблеми. Систематизація і узагальнення науково-прикладних досліджень з питань впливу амортизації основних засобів на операційну, фінансову, інвестиційну та діяльність підприємства в цілому показали, що дане питання потребує подальшої деталізації.

Загальна мета дослідження. Для стратегічного спрямування амортизаційної політики й вибору типу амортизаційної стратегії необхідно сформулювати і деталізувати основні детермінанти впливу амортизації основних засобів на звичайну діяльність підприємства: операційну, інвестиційну та фінансову.

Викладення основного матеріалу дослідження. Різнобічність впливу амортизації на види діяльності підприємства була розглянута в наукових дослідженнях Т.В. Загорської, Ф.О. Журавки, О.А. Скорби [2–4]. Автори стверджують, що амортизація впливає на всі види діяльності підприємства – операційну, фінансову та інвестиційну. Цей вплив різноманітний [2, с.7]. Основний механізм впливу амортизації вони згрупували за такими чинниками:

- як ціноутворювальний елемент, що впливає на ціну продукції, основних засобів (існуючих і нових), нематеріальні активи, заробітну плату, вартість кредиту;
- як вартісний потік, що впливає на витрати, залишкову вартість основних засобів і нематеріальних активів;
- як грошовий потік, що впливає на фінансові показники підприємства, на реальні і уявні грошові потоки, джерела фінансування проектів, показники ефективності інвестиційних проектів;
- як часовий показник, що впливає на життєвий цикл товару, термін експлуатації основних засобів і нематеріальних активів, показники ефективності інвестиційних проектів [2, с.8; 3, с.28].

Особливість нашого підходу щодо розгляду впливу амортизації на види діяльності полягає у наступному (табл. 1).

Детермінанти впливу амортизації на види діяльності підприємства

Види діяльності	Сфера вартісного впливу	Інші сфери впливу
Операційна	- розмір та структура витрат - прибуток до оподаткування - фінансовий результат основної діяльності - ціноутворення - податок на додану вартість - чистий грошовий потік від операційної діяльності - залишкова вартість основних засобів	- структура витрат - життєвий цикл товару - напрямки використання амортизаційної складової у виручці від реалізації продукції
Фінансова	- фінансові потоки у вигляді притоку або відтоку капіталу - рівень вивільнення капіталу - використання коштів і вилучення капіталу для фінансування поточної діяльності та виплати дивідендів	- джерела фінансування проектів - фінансове планування (бюджетування)
Інвестиційна	- вартість основних засобів, що надійшли і вибули - чистий грошовий потік від інвестиційної діяльності	- термін експлуатації основних фондів - напрямки інвестування коштів амортизації - вікова та видова структура основних фондів
Разом вплив на діяльність підприємства	- фінансові показники підприємства - показники ефективності інвестиційних проектів - показники стану, перерозподілу та віддачі капіталу	- показники стану, руху та ефективності використання основних фондів - механізм перерозподілу між власним та залученим капіталом - екологічні, соціальні, якісні наслідки введення в експлуатацію основних фондів

Аналізуючи табл. 1, можна стверджувати, що вплив амортизації на діяльність підприємства є прямим або вартісним і непрямим або опосередкованим. Водночас й сама діяльність підприємства впливає на розмір амортизаційних відрахувань. В контексті прямого впливу в операційній діяльності амортизація в сумі амортизаційних відрахувань «включається до собівартості продукції, яка реалізується з урахуванням чого визначається фінансовий результат (прибуток або збиток)» [1, с.26]. Від розміру прибутку залежить податок на прибуток, який підприємство сплачує до бюджету, а в кінцевому випадку й весь фінансовий результат від операційної діяльності підприємства. Крім цього, як складова витрат (в переважній більшості накладних) амортизаційні відрахування є загальнопромисловими, загальногосподарськими витратами і тому умовно-постійними. Проте, існують види основних засобів, за якими амортизаційні відрахування є прямими витратами і включаються безпосередньо до собівартості певних видів продукції. Тому невірна класифікація витрат на виробництво та засобів праці тягне за собою спотворення інформації про витрати операційної діяльності та стан основних засобів. В цьому і проявляється опосередкований вплив амортизації на діяльність підприємства.

Не слід забувати, що й мінімальна ціна визначається витратами підприємства. Підприємство прагне призначити на товар таку ціну, яка б повністю покривала усі витрати з його виробництва, розподілу і збуту, включаючи прибуток. Тому в процесі формування цінової політики важливого значення набуває процес формування величини витратної частини ціни, а амортизаційних відрахувань як складової витрат.

Водночас ціна товарів є базою оподаткування операцій з податку на додану вартість за статтею 188 Податкового кодексу України від 02.12.2010 № 2755-VI: «база оподаткування операцій з постачання товарів/послуг визначається виходячи з їх договірної (контрактної) вартості, але не нижче звичайних цін, визначених відповідно до статті 39 цього Кодексу, з урахуванням загальнодержавних податків та зборів (крім податку на додану вартість та акцизного податку на спирт етиловий, що використовується виробниками-суб'єктами господарювання для виробництва лікарських засобів, у тому числі компонентів крові і вироблених з них препаратів (крім лікарських засобів у вигляді бальзамів та еліксирів), а також збору на обов'язкове державне пенсійне страхування на вартість послуг стільникового рухомого зв'язку)» [6].

Отже, сума чистого грошового потоку підприємства залежить від ціни продукції у складі доходу від реалізації, суми податку на додану вартість, витрат підприємства, суми нарахованого і сплаченого податку на прибуток і амортизації не тільки як елементу витрат, а й складової виручки від реалізації продукції.

Оскільки, як відомо, первісна вартість об'єктів основних засобів формується з усіх витрат на їх придбання або виготовлення, а амортизаційні відрахування є грошовим виміром зношення засобів праці і сумою витрат у складі собівартості продукції, то різниця між первісною вартістю та сумою зносу - залишкова вартість основних засобів є інструментом оцінки капіталу підприємства, декларованою балансом підприємства, та розрахунку інших показників оцінки фінансового стану.

Опосередкований вплив амортизації на життєвий цикл продукції проявляється з позиції фінансування інвестиційних проектів у виробничі потужності для випуску нових видів продукції. Як відомо, життєвий цикл продукції (товару) складається з фаз виводу на ринок, зростання, зрілості та спаду. Для забезпечення стабільного функціонування підприємство має компенсувати спад обсягів продажів вже існуючих товарів зростанням обсягів продажів нової продукції, для виробництва якої необхідним є попереднє здійснення інвестицій у виробничі потужності. Джерелом фінансування цих інвестицій і виступають кошти, що підприємство отримує від існуючих

проектів, у вигляді прибутку та амортизаційних відрахувань. Не варто забувати, що життєвий цикл виробу, як кількість років, протягом яких підприємство планує випускати продукцію, враховується у плануванні виробничої програми на підприємстві у складі відповідних бюджетів, в тому числі бюджету собівартості продукції.

Слід зауважити, що амортизація створює сприятливі умови для вільного використання підприємством «грошової складової» виручки від реалізації продукції у вигляді амортизаційного фонду. Напрямки такого використання можуть бути різні: від капітальних інвестицій до фінансування поточної діяльності підприємства.

Отже, наступним процесом (див. табл. 1), у якому амортизація відіграє значну роль, є фінансова діяльність підприємства [3, с.28; 2, с.8]. Як відомо, амортизаційні відрахування або накопичені кошти у вигляді амортизаційного фонду (резерву, капіталу) є джерелом фінансування капітальних інвестицій, а отже й складовою фінансового планування. Амортизаційні відрахування є не тільки складовою внутрішнього чистого грошового потоку від поточної діяльності, а на відміну від чистого прибутку, а представляють зміст фінансових потоків, метою яких є вивільнення капіталу. Якщо виходити зі спрямованості фінансових (грошових) потоків, що забезпечують рух капіталу підприємства, то цієї позиції амортизаційні відрахування є складовою частиною фінансового потоку, що вивільняє капітал [5, с.32].

В той же час чистий прибуток формується у складі фінансового потоку, що забезпечує додаткове надходження (приток) додаткового капіталу на підприємство. Тому при управлінні чистим грошовим потоком від поточної діяльності виникає необхідність досягнення оптимальних фінансових пропорцій між цими потоками, результатом чого може стати або зростання, або зменшення капіталу. Особливості кругообігу основного капіталу підприємства дозволяють задіяти амортизаційні відрахування як інструмент вивільнення капіталу, оскільки відбувається періодичне накопичення великих сум грошових коштів, які тривалий час розглядаються як резерв ліквідності, але при цьому не порушується безперервність кругообігу сукупного капіталу. Водночас, накопичені суми грошових коштів не залишаються бездіяльними, а використовуються на різноманітні цілі: поповнення оборотного капіталу, використання коштів для виплати дивідендів або капітальні інвестиції.

Амортизація є важливою складовою інвестиційної діяльності підприємства, адже за рахунок накопичених амортизаційних відрахувань здійснюється значна частина капітальних вкладень і їх капіталізація. Тому чистий грошовий потік від інвестиційної діяльності формується як різниця між вартістю засобів праці, що надійшли на підприємство за рахунок капіталізації амортизаційних відрахувань і вартістю реалізованих основних засобів. Водночас від суми накопичених коштів та управлінських рішень залежать не тільки напрямки використання амортизаційних відрахувань, а й напрямки інвестування, вікова та видова структура засобів праці, термін їх експлуатації тощо. Інвестиційна пасивність підприємств сьогодні в першу чергу пов'язана із скороченням можливості реалізації продукції. Отже, відбувається не тільки зниження обсягів виробництва через недостатність попиту на продукцію, скорочення ринку збуту, а й зростання витрат та збитковість виробництва. Тому власникам підприємств слід змінити інвестиційну політику в частині пропорцій вкладення капіталу, а саме: збільшити обсяг валових і чистих інвестицій в основний капітал з метою удосконалення технології виробництва, диверсифікації бізнесу, підвищення на цій основі прибутку, обсягів виробництва і збуту.

Отже, як важлива складова діяльності підприємства, амортизація основних засобів торкається усіх видів його діяльності, в результаті чого формується сукупний вплив та певний рівень показників оцінки фінансового стану, руху й використання основних фондів, власного й залученого капіталу, показників ефективності інвестиційних проектів, а також зміни у якості продукції, екологічні та соціальні наслідки введення в експлуатацію основних фондів, якісні зміни в діяльності суб'єкту господарювання.

Свій вплив на розмір капіталу підприємства амортизація чинить одразу в двох напрямках: на актив і пасив балансу. Зміни в активі балансу пов'язані з позиції вартості необоротних активів, розміру грошових коштів, залишків незавершеного виробництва та готової продукції, заборгованості покупців за реалізовану продукцію. Розмір основних засобів знижується безпосередньо на суму амортизаційних відрахувань, тому актив балансу знижується саме в розмірі нарахованої амортизації. Оскільки у складі залишків незавершеного виробництва та готової продукції є певна частка амортизаційних відрахувань, тому розмір впливу на вказані статті визначається структурою витратних статей. Водночас періодичність повернення підприємству коштів амортизації залежить від тривалості виробничого циклу, оборотності капіталу та відносин з покупцями, що впливає на статті залишку грошових коштів на поточних рахунках та заборгованості покупців за продукцію.

Власні кошти в пасиві балансу змінюються в результаті розрахунку та сплати податку на прибуток, оскільки сума амортизаційних відрахувань є складовою собівартості реалізованих товарів (робіт, послуг) і визначальною у формулі розрахунку прибутку до оподаткування, впливаючи таким чином на власний капітал і статтю пасиву балансу «Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)».

Слід зауважити, що амортизація дозволяє також формувати механізм перерозподілу залученого капіталу. Сьогодні в Україні на більшості підприємств спостерігається високий рівень кредиторської заборгованості як джерела формування капіталу підприємства. Частка такої заборгованості може сягати 60-90% усього капіталу і була сформована як заборгованість постачальникам, по заробітній платі, банкам, бюджету, спеціальним фондам [5]. Така заборгованість, що виникла як форма спонтанного фінансування, орієнтованого на формування оборотного капіталу, стає джерелом фінансування необоротних активів, в тому числі основних засобів. Нарахування амортизації за основними засобами, джерелом фінансування яких є стійка кредиторська заборгованість, фактично дозволяє задіяти інструмент вивільнення залученого капіталу та включити цей капітал у склад внутрішнього чистого грошового потоку.

Висновки. Отже, амортизація основних засобів є ефективним регулятором усіх видів діяльності підприємства, а її вплив зводиться до наступного:

1. Амортизація є важливим елементом кругообігу основного капіталу підприємства і джерелом капітальних інвестицій.

2. Амортизація є елементом грошового потоку підприємства
3. За характером амортизаційні відрахування порівняно з прибутком, кредитами, дотаціями тощо є більш стабільним, безперервним, постійним і прогнозованим видом фінансового потоку.
4. Амортизація охоплює і впливає на усі види діяльності підприємства та його показники.
5. Амортизація є регулятором бази оподаткування податку на прибуток.
6. Амортизація є інструментом оцінки власних можливостей підприємства по оновленню основних засобів при заданих параметрах прибутковості.
7. Амортизація є інструментом руху і вивільнення капіталу підприємства.

Література

1. Журавка Ф. О. Методичні підходи до визначення сутності та змісту амортизації основних засобів / Ф. О. Журавка, О. А. Скорба // Вісник Української академії банківської справи. – 2012. – № 2. – С. 27–31.
2. Загорська Т. В. Амортизаційна політика машинобудівного підприємства в системі антикризового управління : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)» / Т. В. Загорська. – Л., 2010. – 20 с.
3. Скорба О.А. Деякі методологічні аспекти щодо визначення сутності амортизації та зносу основних засобів / О.А. Скорба // Підсумки Міжнар. інтернет-конф. ["Актуальные проблемы современных наук – 2012"] [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/17_AVSN_2012/Economics.htm
4. Яремко І.Й. Знос і амортизація необоротних активів – інструмент оцінки капіталу підприємства / І.Й. Яремко – Л. : «Новий світ – 2000», 2003. – 148 с.
5. Куниціна С.Ю. Амортизационные отчисления как инструмент высвобождения капитала предприятий [Електронний ресурс] / С.Ю. Куниціна // Известия Иркутской государственной экономической академии. – 2005. – № 1. – С. 30–38. – Режим доступу : <http://cyberleninka.ru/article/n/amortizatsionnye-otchisleniya-kak-instrument-vysvobozhdeniya-kapitala-predpriyatiy>.
6. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI; станом на 1 серпня 2013 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.

References

1. Zhuravka F.O., Skorba O.A. Metodichni pidhody do vyznachennia sutnosti ta zmistu amortyzatsii osnovnyh zasobiv, Visnyk Ukrain's'koi akademii bankiv's'koi spravy, 2012, No. 2, pp. 27-31.
2. Zagors'ka T. V. Amortyzatsiina polityka mashynobudivnogo pidpriemstva v systemi antykrizovogo upravlinnia: avtoref. dys. na zdobuttia stupenia kand. ekon. nauk: 08.00.04 "Ekonomika ta upravlinnia pidpriemstvamy (za vydamy ekonomichnoi dialnosti)". Lviv, 2010, 20 p.
3. Skorba O.A. Deiaki metodologichni aspekty shchodo vyznachennia sutnosti amortyzatsii ta znosu osnovnyh zasobiv, Aktual'nye problemy sovremennyh nauk – 2012 (Mizhnarodna internet konferentsia, 2012) URL: http://www.rusnauka.com/17_AVSN_2012/Economics.htm
4. Yaremko I.Y. Znos i amortyzatsiia neoborotnyh aktyviv – instrument otsinky kapitalu pidpriemstva. Lviv, "Novyi svit – 2000", 2003, 148 p.
5. Kunitsyna S. Yu. Amortizatsyonnye otchisleniya kak instrument vysvobozhdeniya kapitala predpriyatiy, Izvestiya Irkutskoj gosudarstvennoj e'konomicheskoi akademii, 2005, No. 1, pp. 30-38. URL: <http://cyberleninka.ru/article/n/amortizatsionnye-otchisleniya-kak-instrument-vysvobozhdeniya-kapitala-predpriyatiy>
6. Podatkovy kodeks Ukrainy, Kyiv, 2010. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

Рецензія/Peer review : 1.7.2013 р. Надрукована/Printed :29.8.2013 р.

УДК 631.15(477.42)

Т.В. УСЮК

Житомирський національний агроекологічний університет

ОЦІНКА СУЧАСНИХ ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ ТРАДИЦІЙНИХ ВИДІВ ЗАЙНЯТОСТІ У СІЛЬСЬКОМУ ПІДПРИЄМНИЦТВІ ЖИТОМИРСЬКОЇ ОБЛАСТІ

У статті обґрунтовано сучасні тенденції функціонування сільського підприємництва у Житомирській області. Проаналізовано основні показники виробництва зернових та технічних культур у сільських підприємницьких структурах. Також встановлено, що зростання показників виробництва продукції тваринництва не сприяло покращенню становища області у загальнодержавному рейтингу регіонів за обсягами виробництва даного виду продукції. Обґрунтовано основні напрями щодо впровадження дієвих інституційних механізмів підтримки та регулювання процесів відродження галузі тваринництва у сільському підприємстві Житомирщини.

Ключові слова: галузь сільського господарства, зайнятість, інституційні новації, розвиток, рослинництво, сільське підприємництво, тваринництво.

T. USYUK

Zhytomyr national agroecological university

ESTIMATION OF MODERN TRENDS IN TRADITIONAL EMPLOYMENT IN RURAL ENTREPRENEURSHIP OF ZHYTOMYR REGIONS

Abstract - This article deals with the modern tendencies of agriculture in Zhytomyr region. It exposes the directions of forming of institutional principles of its development, which will allow to influence the harmonious combination of such branches as plant-grower and sock-raising. Main indexes of the grain and technical crops production in agricultural structure were analysed. It enabled to assert about positively increasing character of the plant-grower development. Such situation was caused by using of innovative technologies in the industrial process by